

فصلنامه فرهنگی اجتماعی فرهنگ یزد، ۲۷-۴۰ سال اول، ش ۲، تابستان ۱۳۹۸
مرزبان، آمنه؛ نجارزاده، آزاده (۱۳۹۸). بررسی وضعیت دینداری دانشجویان ورودی جدید دانشکده
بهداشت دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد. فصلنامه فرهنگ یزد، شماره ۲: ۲۷-۴۰

بررسی وضعیت دینداری دانشجویان ورودی جدید دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد

آمنه مرزبان^۱، آزاده نجارزاده^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۴/۱۱ تاریخ تأیید: ۱۳۹۸/۰۶/۰۴

چکیده

جوانان در هر جامعه‌ای پیشگام استقبال از تغییرات فرهنگی و الگوهای زندگی هستند. نتایج تحقیقات نشان می‌دهد که دینداری در تمام جنبه‌های زندگی بشر تأثیرات بسزایی دارد. این پژوهش با هدف، بررسی وضعیت دینداری دانشجویان جدیدالورود دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد انجام گرفته است. این مطالعه از نوع توصیفی - مقطعی است که در مهرماه ۱۳۹۶ با همکاری ۱۸۰ نفر از دانشجویان جدیدالورود دانشکده بهداشت انجام شد. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه نگرش مذهبی استاندارد جمع‌آوری شد و با استفاده از آزمون آماری تی مستقل و تحلیل واریانس یک راهه تجزیه و تحلیل گردید. شرکت کنندگان در این مطالعه ۳۶ درصد پسر و ۶۴ درصد دختر بودند. میانگین و انحراف معیار نمره دینداری کل برای دانشجویان مورد بررسی $486/41 \pm 51/36$ بود. میانگین نمره نگرش مذهبی پسران و دختران به ترتیب $459/32 \pm 45/21$ و $493/50 \pm 48/14$ بود. همچنین بین متغیرهای جنس، سن و رشته تحصیلی با نگرش مذهبی رابطه معنی‌دار آماری وجود داشت ($P < 0/05$). تقویت جاذبه‌های دینی با برگزاری برنامه‌های آموزشی، مذهبی و فرهنگی به منظور ارتقاء نگرش دینی جامعه مورد مطالعه پیشنهاد می‌گردد.

واژگان کلیدی: نگرش مذهبی، دینداری، مذهب، سبک زندگی دانشجویی.

۱- کارشناس ارشد اکولوژی انسانی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید صدوقی یزد (نویسنده مسئول) amenemarzban@yahoo.com

۲- دانشیار تغذیه دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید صدوقی یزد.
azadehnajarzadeh@gmail.com

مقدمه و بیان مسأله

مذهب، یکی از مؤثرترین عوامل در تاریخ بشری است. نگرش مذهبی عبارت است از اعتقادات منسجم و یک پارچه توحیدی که خداوند را محور امور می‌داند و ارزش‌ها، اخلاق، آداب و رسوم و رفتارهای انسان‌ها با یک دیگر، با طبیعت و با خود را تنظیم می‌کند. فانک و والنگز، دین را سبک زندگی یا نظام باورهای دانسته‌اند که رابطه‌ی غایی فرد را با خدا و عالم هستی تنظیم می‌نماید. برخی از اندیشمندان غربی، دین را مجموعه‌ای از مؤلفه‌های مرتبط با هم می‌دانند. برای مثال پترسون معتقد است مذهب مجموعه‌ای از اعتقادات، احساسات و اعمال فردی و جمعی است که حول مفهوم حقیقت غایی یا امر مقدس سامان یافته است (صادقی، باقرزاده و شناس، ۱۳۸۹). بسیاری از صاحب نظران، وجود اعتقادات و باورهای مذهبی را بعنوان عاملی تأثیرگذار بر سلامت افراد بر می‌شمارند که می‌توانند در امر درمان و پیشگیری از اختلال‌های روانی نیز به شکل مؤثری به کاربرده شوند و بر توانایی افراد جهت تطابق و مقابله با بیماری‌ها بیفزاید (بزدخواستی، احمدی فروشانی و عریضی، ۱۳۹۵). بین دین و اعتقادات مذهبی و زندگی اجتماعی انسان رابطه‌ی مستقیمی وجود دارد. اهمیت دین در حدی است که مضامین و مفاهیم آن در سبک زندگی انسان اثرگذار است. در طول تاریخ، ایران همیشه از نظر دینی جامعه‌ای فراگیر بوده است، به طوری که اغلب وقت‌ها دین فرانهادی بوده و سایر اجزای جامعه تحت الشعاع آن قرار داشته‌اند (ظهور و توکلی، ۱۳۸۱). جوانان در هر جامعه‌ای پیشگام استقبال از تغییرات فرهنگی و الگوهای زندگی هستند و قابلیت انعطاف‌پذیری بیشتری در قبال تغییرات اجتماعی و فرهنگی و الگوهای زندگی دارند. بدیهی است که یکی از اقسام مهم و تأثیرگذار بر جامعه، دانشجویان هستند. این قشر می‌تواند در تغییر یا ثبات سبک زندگی جامعه نقش فعالی داشته، الگوی سایر جوانان باشند؛ بنابراین، لازم است توجه ویژه‌ای به سبک و الگوهای رفتاری زندگی آنان داشته باشیم تا بتوانیم اهداف جامعه خود را در آینده بهتر و دقیق‌تر برنامه‌ریزی کنیم (کاظمیان، ۱۳۸۸). گرایش به دین و دینداری در دوران نوجوانی و جوانی عمیق‌تر می‌شود. افراد پس از طی دوره‌ی کودکی و رسیدن به مرحله‌ای که در آن از لحاظ فکری عمیق‌تر می‌شوند و مسائل مختلف معنوی گستره‌ی ذهن آنان را بیشتر دربر می‌گیرد؛ در پی یافتن پاسخ برای سؤالات

گسترده خود هستند (کشفی، یزدانخواه و بابایی، ۱۳۹۴). نتایج تحقیقات انجام شده توسط امینی بیانگر آن است که در سال‌های پس از جنگ و دهه اخیر گرایش‌ها و تمایلات مذهبی در مقایسه با سال‌های اوایل انقلاب کاهش یافته است که عواملی مانند فقر، فشار مالی، تغییر نظام ارزش‌های جامعه از طریق پرورش نیازهای مادی و دنیوی با تبلیغات گسترده و گسترش روزافزون برنامه‌های جذاب مختلف فرهنگسراها، فیلم‌ها و سریال‌های تلویزیونی و ویدئویی، آموزش ناصحیح مذهبی، ضعف دارندگان نقش هدایت یا روحانیت و روش‌های ارائه دین از سوی این نهاد باعث تضعیف دین گردیده است، اما این تأثیر در بین همه اقشار جامعه به یک اندازه نیست، حتی این تغییرات در کشورهای مختلف با هم تفاوت دارند. براساس آمارهایی که جامعه‌شناسان به دست آورده‌اند، افراد تحصیل کرده کمتر از مردم عادی به دین راغب‌اند و در شهرهای بزرگ صنعتی کمتر از روستاها و شهرهای کوچک پیرو دین وجود دارد (امینی، ۱۳۹۵). بنابراین به دلیل نقش برجسته و منحصر به فرد دانشجویان به عنوان مدیران و سازندگان آینده هر جامعه و با توجه به نتایج متفاوتی که در مورد آثار جهت‌گیری مذهبی بر سلامت و سبک زندگی دانشجویان گزارش شده است، در این تحقیق، وضعیت نگرش مذهبی دانشجویان دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد را بررسی کرده‌ایم.

پیشینه تحقیق

مسئله دینداری و نگرش مذهبی و تأثیرات آن بر سلامتی و جنبه‌های مختلف زندگی بشر موضوع جالب توجهی برای دانشمندان و متفکران اجتماعی، مذهبی و سیاسی بوده است. در طی دهه‌های گذشته مطالعات متعددی به منظور بررسی نگرش مذهبی و ارتباط آن با جسم و روح و ابعاد مختلف زندگی انسان در گروه‌های مختلف جامعه انجام گرفته است، در زیر تعدادی از مطالعات اخیرتر مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

ظهور و همکاران (۱۳۸۱) به بررسی وضعیت نگرش مذهبی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمان پرداختند. بر طبق نتایج این پژوهش، حدود ۱۶ درصد دانشجویان دارای نگرش مذهبی ضعیف، ۲۹ درصد متوسط و ۵۵ درصد قوی بوده‌اند. نگرش مذهبی دختران به طور معنی‌داری قوی‌تر از پسران بود. دانشجویان مقاطع تحصیلی بالاتر و همچنین

دانشجویان با سنوات تحصیلی بیشتر از نگرش مذهبی ضعیف‌تری برخوردار بوده‌اند. خدایاری فرد و همکاران (۱۳۸۶) به بررسی رابطه نگرش مذهبی با رضایت‌مندی زناشویی در دانشجویان متأهل پرداختند. آزمون ضرایب همبستگی نشان داد که بین نگرش مذهبی و رضایت‌مندی زناشویی رابطه مثبت و معناداری وجود داشت. از بین چهار خرده مقیاس سازگاری زناشویی، نگرش مذهبی بیشترین رابطه را با رضایت دو نفری نشان داد. بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر، خانواده در مانگرها می‌توانستند نقش باورهای مذهبی را هم در بروز و هم در حل اختلافات زناشویی، بعنوان عاملی مهم در نظر بگیرند. در پایان نیز همسوئی و عدم همسوئی یافته‌ها مورد بحث واقع شد.

کاظمیان مقدم و همکاران (۱۳۸۸) به بررسی رابطه نگرش مذهبی با شادکامی و سلامت روانی دانشجویان دختر و پسر دانشگاه آزاد اسلامی واحد بهبهان پرداختند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، علاوه بر روش‌های آمار توصیفی نظیر میانگین و انحراف معیار از روش آمار استنباطی همانند ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. نتایج حاصل از ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین نگرش مذهبی و شادکامی دانشجویان این دانشگاه در سطح $P < 0/0001$ رابطه مثبت معناداری وجود دارد. همچنین بین نگرش مذهبی و سلامت روانی آنان رابطه مثبت معناداری مشاهده شد.

احمدی فروشانی و همکاران (۱۳۹۴) به بررسی رابطه نگرش مذهبی، سلامت روان، شادی و لذت در دانشجویان پرداختند. نتایج نشان داد بین نگرش مذهبی با سلامت روان و شادی، ارتباط مستقیمی وجود نداشت. اما بین سلامت روان با شادی و شادی با لذت، رابطه‌ی مستقیم وجود داشت. براساس یافته‌های به دست آمده از این پژوهش، بین سلامت روان، شادی و لذت در دانشجویان، روابط معناداری وجود داشت، اما ارتباط نگرش مذهبی با این متغیرها تأیید نشد.

کشفی و همکاران (۱۳۹۴) به بررسی ارتباط بین نگرش مذهبی با سلامت روان در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شیراز پرداختند. نتایج نشان داد از مجموع ۳۰۰ نفر از افراد شرکت کننده در مطالعه، ۳۱،۴ درصد پسر و ۶،۶۸ درصد دختر بودند. میانگین سنی افراد ۷۱،۲۱ سال بود. میانگین نمره نگرش مذهبی و سلامت عمومی شرکت کنندگان به ترتیب برابر با ۷۱/۳۹ و ۲۲/۱ بود. اختلال در سلامت عمومی دانشجویان با هیچ یک از متغیرهای

دموگرافیک مورد مطالعه از نظر آماری رابطه معنی داری نداشت. همچنین بین نمره سلامت عمومی و نگرش مذهبی ارتباط معناداری به دست نیامد.

صالحی و همکاران (۱۳۹۴) به رابطه نگرش‌های مذهبی با افسردگی، اضطراب، استرس در دانشجویان دانشگاه گیلان پرداختند. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که بین نگرش مذهبی با افسردگی و استرس همبستگی منفی و رابطه معناداری وجود دارد و بین نگرش‌های مذهبی با اضطراب رابطه معناداری یافت نشد. با توجه به نتایج به دست آمده می‌توان گفت کسانی که نگرش‌های مذهبی بالاتر و معنویت بیشتری دارند، از سلامت روان بیشتری برخوردار هستند.

بهادری و همکاران (۱۳۹۵) به بررسی مقایسه نگرش مذهبی، ادراک استرس و سلامت روان در دانشجویان سیگاری و غیرسیگاری پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که دو گروه از لحاظ نگرش مذهبی، ادراک استرس و سلامت روان تفاوت معناداری با هم دارند. به طوری که میانگین نگرش مذهبی و ادراک استرس مثبت در دانشجویان غیرسیگاری، به طور معنادار بیشتر از دانشجویان سیگاری بود و میانگین ادراک استرس منفی و سلامت روانی در دانشجویان سیگاری، به طور معناداری بیشتر از دانشجویان غیرسیگاری بود. همچنین یافته‌ها نشان داد که نگرش مذهبی در هر دو گروه با ادراک استرس مثبت رابطه مثبت و با ادراک استرس منفی و سلامت روانی رابطه منفی دارد. از سویی، سلامت روانی با ادراک استرس مثبت رابطه منفی و با ادراک استرس منفی رابطه مثبت دارد. بنابراین، براساس یافته‌های پژوهش می‌توان نتیجه گرفت که با افزایش نگرش مذهبی دانشجویان و آموزش راهبردهای مقابله با استرس می‌توانیم از سیگاری شدن آن‌ها جلوگیری کنیم.

امینی (۱۳۹۵) به بررسی و ارزیابی نگرش مذهبی دانشجویان دانشگاه آزاد خرم‌آباد پرداخت. یافته‌های وی نشان داد که میانگین مؤلفه‌های نگرش مذهبی دانشجویان در دانشگاه آزاد خرم‌آباد، بیش از حد متوسط ۳ است. بالاترین میانگین مربوط به مؤلفه نگرش اعتقادی به میزان $4/47$ است. همچنین، بین نگرش مذهبی دانشجویان و معدل‌های آنان در مقاطع گوناگون آموزشی دانشگاه آزاد، تفاوت معنادار وجود نداشت؛ اما برحسب جنس معنادار بود. ناصری و همکاران (۱۳۹۵) به بررسی مطالعه چگونگی نگرش دانشجویان به دین مدلی براساس نظریه زمینه‌ای مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه اصفهان پرداختند. روش‌شناسی این

مطالعه از نوع کیفی بود و از روش نظریه زمینه‌ای برای انجام پژوهش استفاده شد. تکنیک گردآوری اطلاعات، مصاحبه عمیق نیمه‌ساخت یافته است و برای انتخاب مشارکت‌کنندگان از روش نمونه‌گیری آسان و نظری استفاده شد. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که جوانان مشارکت‌کننده در بُعد اعتقادات پایه‌ای دارای اعتقادات مورد تأیید و سفارش دین هستند، اما در سایر ابعاد، به ویژه در بُعد مناسکی پاسخگویان به باز معنایی در این حوزه پرداخته و براساس درک و فهم خود حتی در صورت مغایرت با دین روش‌هایی را اتخاذ نموده‌اند. از دلایل این گسست در بستر شرایط زمینه‌ای و مداخله‌گر می‌توان به ضعف محتوای کتاب‌ها، آگاهی ضعیف کارشناسان دینی، ناسازگاری قول و عمل بعضی از مدعیان مذهب، جوّ خانوادگی - محیطی اشاره کرد.

بشیریان و همکاران (۱۳۹۷) به بررسی ارتباط نگرش مذهبی و سلامت روانی دانشجویان دانشگاه‌های شهر همدان پرداختند. وضعیت نگرش مذهبی و سلامت روان دانشجویان به ترتیب با کسب ۷۹/۶۰ و ۶۵/۱۸ درصد حداکثر نمره قابل اکتساب در سطح نسبتاً مطلوب ارزیابی گردید. بعلاوه، ۲۵/۴ درصد دانشجویان شرکت‌کننده در مطالعه مشکوک به اختلال روانی بودند. بین نمرات نگرش مذهبی و سلامت روانی دانشجویان همبستگی معکوس و معنی‌داری مشاهده شد. با توجه به یافته‌های مطالعه حاضر و ارتباط بین سلامت روانی و نگرش مذهبی دانشجویان، طراحی و اجرای مداخلاتی در زمینه بهبود و ارتقاء نگرش مذهبی دانشجویان ضروری به نظر می‌رسد.

نتایج مطالعه گالئو (۲۰۰۸) حاکی از آن بود که ۳۵/۳۹ درصد از دانشجویان مورد بررسی نگرش مذهبی ضعیفی داشتند و میزان دینداری دختران به طرز معناداری بیشتر از پسران بود. بین نمرات نگرش مذهبی و سن دانشجویان همبستگی مثبت و معنی‌داری مشاهده شد. همچنین بین نمرات نگرش مذهبی و سوء مصرف مواد مخدر در دانشجویان همبستگی معکوس و معنی‌داری مشاهده شد.

نتایج مطالعه فرانسیس (۱۹۹۴) حاکی از آن بود که ۶۵/۱۱ درصد از افراد مورد بررسی نگرش مذهبی متوسطی داشتند و میزان دینداری در افراد تحصیل کرده به طرز معناداری بیشتر از سایرین بود. بین نمرات نگرش مذهبی و سن دانشجویان همبستگی مثبت و

معنی داری وجود داشت.

مطالعه و مرور ادبیات تحقیق در حوزه نگرش مذهبی، نشان داد که مطالعات ارزنده‌ای در این حوزه انجام شده است. مطالعات انجام شده عمدتاً به بررسی وضعیت نگرش مذهبی و عوامل مؤثر بر آن و تأثیر این نگرش بر ابعاد مختلف جسم و روح انسان پرداخته‌اند. تفاوت در سن، جنس و وضعیت اقتصادی از جمله عواملی هستند که در پاره‌ای از مطالعات مورد توجه قرار گرفته‌اند. براساس مطالعات صورت گرفته دین یک پدیده گسترده (به این معنا که فرهنگ‌های بی‌شماری را دربر می‌گیرد و افراد را در هر سن، وضعیت اجتماعی - اقتصادی و سطح تحصیلی تحت تأثیر قرار می‌دهد)، بسیار بادوام و تأثیرگذار است. دین با مکانیسم‌های گوناگون موجب سلامت روانی فرد و جامعه می‌شود. نمونه‌هایی از سلامت روانی ناشی از دین، وجود امید، انگیزه و مثبت‌نگری در دین، ایجاد شبکه حمایتی عاطفی و اجتماعی، دادن پاسخ روشن و قاطع به مفهوم خلقت، جهان و زندگی، تبیین و تعریف لذت‌بخش و معقول از رنج، درد و محرومیت و مکانیسم‌های بسیار دیگر. به طور کلی تأثیر دین و باورهای دینی در سلامت فرد و جامعه بسیار پراهمیت است. مطالعات انجام شده حاکی از آن است که می‌توان در پرتو اعتقادات و اعمال صالح و اخلاقی پسندیده به یک آرامش روانی دست یافت. باورهای دینی انسان معتقد را به یک انسان سرزنده و بشّاش که همیشه در حال تلاش و تکاپوست در می‌آورد که در ارتباط با جامعه خود است و در زمینه‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی سعی بر آن دارد که با توجه به توانایی‌های خودش بهترین باشد.

مواد و روش‌ها

این پژوهش از نوع توصیفی - مقطعی است. جامعه پژوهش را کلیه دانشجویان جدیدالورود دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد (۱۸۷ نفر) در سال ۱۳۹۶ تشکیل می‌دهند. داده‌ها از طریق پرسشنامه استاندارد شده سنجش نگرش مذهبی خدایاری فرد (۱۳۸۶) که در مطالعات مشابه به کار رفته بود، جمع‌آوری شد. پرسشنامه حاوی مشخصات دموگرافیکی دانشجویان (سن، جنس، رشته تحصیلی و وضعیت تأهل) و همچنین ۱۱۳ سؤال برای سنجش نگرش مذهبی آن‌ها بود. مقیاس سنجش نگرش مذهبی شامل چهار حیطة شناخت دینی (۱۳ سؤال)، گرایش و عواطف دینی (۲۰ سؤال)، باورهای

دینی (۲۵ سؤال) و التزام به وظایف دینی (۵۵ سؤال) بود. سؤالات با مقیاس لیکرت پنج درجه‌ای از ۵-۱ نمره‌بندی شد. محدوده نمره کسب شده توسط هر فرد در حیطه شناخت مذهبی ۶۵-۱۳، عواطف دینی ۱۰۰-۲۰، باورهای دینی ۱۲۵-۲۵، وظایف دینی ۲۷۵-۵۵ و نمره کلی دینداری ۵۶۵-۱۱۳ بود. پرسش‌نامه‌ها بدون ذکر نام و مشخصات بودند و ملاحظات اخلاقی در حفظ حقوق دانشجویان رعایت شد. پرسشنامه‌ها در مهر ماه ۱۳۹۶ به مدت یک ماه، از طریق حضور در کلاس درس دانشجویان جدیدالورود و ارائه توضیحات کامل در مورد تحقیق و نحوه تکمیل پرسشنامه بین دانشجویان توزیع و در فاصله ۲۰ تا ۳۰ دقیقه بعد جمع‌آوری شد. معیار ورود به مطالعه، دانشجوی جدیدالورود بودن دانشکده بهداشت بود و معیار خروج از مطالعه عدم رضایت فرد و عدم تکمیل یا ناقص بودن پرسشنامه فرد بود. در نهایت با ریزش ۷ نفری در پرسشنامه‌های توزیع شد ۱۸۰ پرسشنامه تکمیل و جمع‌آوری شد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۴ تجزیه و تحلیل گردید. میانگین و انحراف معیار نمرات دانشجویان در چهار بعد و همچنین برای دینداری کلی مورد محاسبه قرار گرفت. همچنین در این پژوهش رابطه بین نگرش مذهبی با متغیرهای سن، جنس، رشته تحصیلی و وضعیت تأهل با استفاده از آزمون تی مستقل و تحلیل واریانس یک راهه بررسی شد.

یافته‌ها

از ۱۸۰ نفر دانشجوی مورد مطالعه، ۶۴ درصد زن (۱۱۵ نفر) و ۳۶ درصد مرد (۵۶ نفر) و ۹۱ درصد مجرد (۱۶۴ نفر) و ۹ درصد متأهل (۱۶ نفر) بودند. (پرسشنامه‌های پاسخ داده نشده در نظر گرفته نشد) از نظر فراوانی رشته تحصیلی ۱۹/۵ درصد بهداشت عمومی، ۲۵ درصد مهندسی بهداشت محیط، ۱۷ درصد مهندسی بهداشت حرفه‌ای، ۱۴ درصد مدیریت خدمات بهداشتی درمانی، ۲۰ درصد کارشناسی ارشد و ۴/۵ درصد دکترا بودند. سطح سواد پدر و مادر ۶۷ درصد از دانشجویان دیپلم بود. جدول ۱ توزیع نمرات دینداری دانشجویان را در مقیاس کلی و در مؤلفه‌های دینی مختلف نشان می‌دهد.

میانگین و انحراف معیار نمره دینداری کلی دانشجویان $486/41 \pm 51/36$ به دست آمد. با توجه به کمترین و بیشترین نمره دینداری به نظر می‌رسد که میانگین نمره دینداری

دانشجویان در سطح خوبی بوده است. میانگین و انحراف معیار نمره دینداری کلی در پسران $45/21 \pm 59/32$ و میانگین و انحراف معیار نمره دینداری کلی دختران $48/14 \pm 93/50$ محاسبه شد. اختلاف میانگین نمره پسران و دختران در مؤلفه‌های دینی از نظر آماری معنی دار بود ($P < 0/05$).

براساس نتایج پژوهش، میانگین نمره التزام به وظایف دینی ($229/25 \pm 3/25$) در مقایسه با سه مؤلفه دیگر یعنی شناخت، علائق و باور دینی کمترین رقم را به خود اختصاص داده است.

جدول ۱: میزان دینداری و مؤلفه‌های آن در دانشجویان مورد مطالعه (تعداد ۱۸۰ نفر)

مؤلفه‌های دینداری	میانگین	انحراف معیار	میانه	کمترین مقدار	بیشترین مقدار
شناخت دینی	۵۷/۳۲	۴/۱۲	۷۴	۳۱	۵۹
علائق و عواطف دینی	۸۶/۵۴	۸/۱۴	۸۱	۴۱	۹۸
باور دینی	۱۰۹/۲۱	۱۰/۵۱	۱۱۳	۳۲	۱۱۹
التزام به وظایف دینی	۲۲۹/۲۵	۲۵/۳۱	۲۴۱	۷۴	۲۶۵
دینداری کلی	۴۸۶/۴۱	۵۱/۳۶	۴۸۷	۱۷۵	۵۳۸

براساس یافته‌های موجود در جدول ۲، اختلاف میانگین نمرات برحسب گروه سنی در هر چهار مؤلفه دینداری از نظر آماری معنی دار بود. در بررسی ارتباط سن با میزان دینداری در کلیه مؤلفه‌های دینی، میانگین نمره با افزایش سن افزایش یافت، به خصوص در حیطه انجام وظایف دینی در گروه سنی ۳۰ سال به بالا میانگین نمره به طور قابل توجهی افزایش داشت.

اما در بررسی‌های مربوط به جنس، مؤلفه‌های علائق دینی و وظایف دینی معنی دار ($P < 0/05$) بود و در مؤلفه‌های شناخت دینی و باور دینی معنی دار نبود ($P < 0/05$). در بررسی وضعیت تأهل، اختلاف میانگین نمرات در مؤلفه باور دینی از نظر آماری معنی دار بود ولی برای مؤلفه شناخت دینی، علائق و عواطف دینی و التزام به وظایف دینی معنی دار نبود. در این مطالعه، همچنین توزیع نمرات دینداری دانشجویان در رشته‌های مختلف تحصیلی به دست آمد. میانگین و انحراف معیار نمره دینداری کلی در دانشجویان رشته بهداشت عمومی $25/11 \pm 25/67$ ، مهندسی بهداشت محیط $32/14 \pm 49/02$ ، مهندسی بهداشت

حرفه‌ای ۴۳۵/۵۴±۶۹/۵۷، مدیریت خدمات بهداشت درمانی ۴۹۷/۰۲±۳۲/۱۴، کارشناسی ارشد ۵۰۱/۵۸±۲۵/۶۵، دکترای تخصصی ۵۳۱/۲۵±۴۷/۸۹ بود. نتایج بررسی رابطه بین رشته تحصیلی و نمرات مؤلفه‌های دینی نشان داد که این ارتباط در هر چهار مؤلفه دینداری و به تفکیک رشته تحصیلی از نظر آماری معنی‌دار بوده است ($P < 0/05$).

جدول ۲: میزان دینداری و مؤلفه‌های آن براساس سن و جنس و وضعیت تأهل

تعداد	وظایف دینی		باور دینی		علاق دینی		شناخت دینی		مؤلفه دینداری
	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
									سن
۵۴	۲۵/۶۵	۲۲۷/۸۷	۹/۹۸	۱۰۸/۲۹	۷/۹۸	۸۴	۴/۴۳	۵۷/۹	۱۸-۲۰
۸۳	۲۹/۹۸	۲۳۱/۱۸	۱۱/۹۹	۱۱۱/۵۸	۸/۹۳	۸۳/۱۵	۴/۸۹	۵۸/۱	۲۱-۲۴
۳۴	۲۵/۴۴	۲۳۶/۴۷	۱۲/۵۱	۱۱۰/۴۷	۷/۵۸	۸۴/۱۱	۵/۱	۶۱/۲۴	۲۵-۲۹
۹	۲۲/۹۸	۲۴۸/۹۱	۹/۱	۱۱۴/۲۹	۸/۱۲	۸۷/۰۹	۴/۹۷	۶۴/۳۱	بالتر از ۳۰
	۰/۰۴		۰/۰۲		۰/۰۲		۰/۰۴		سطح معنی‌داری
									جنس
۶۵	۳۴/۶۹	۲۲۱/۶۵	۱۳/۹۲	۱۰۳/۶۸	۱۰/۹۸	۹۷/۳۵	۶/۵۴	۵۷/۲۱	مرد
۱۱۵	۲۸/۰۱	۲۳۳/۶۴	۱۰/۰۲	۱۱۳/۹۸	۸/۹۵	۸۴/۱۵	۵/۶۹	۵۸/۴۵	زن
	۰/۰۲		۰/۰۹		۰/۰۳		۰/۰۸		سطح معنی‌داری
									وضعیت تأهل
۱۶۴	۲۸/۹۸	۲۲۹/۳۸	۱۱/۹۸	۱۰۸/۹۱	۹/۱	۸۳/۲۵	۵/۹۸	۵۸/۷۴	مجرد
۱۶	۲۵/۳۲	۲۴۲/۵۱	۷/۱۱	۱۱۴/۳۲	۷/۱	۸۵/۹۱	۳/۹۸	۶۱/۳۵	متأهل
	۰/۳۰		۰/۰۴		۰/۱۶		۰/۰۷		سطح معنی‌داری

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر، بررسی نگرش مذهبی دانشجویان جدیدالورود دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد بود. طبق نتایج حاصل از مطالعه حاضر، میانگین و انحراف معیار نمره دینداری کلی ۴۸۶/۴۱±۵۱/۳۶ بود و نمرات کسب شده توسط دانشجویان در مؤلفه‌های مختلف دینی نشانگر نگرش مذهبی قوی آنان بود. در مطالعه ظهور (ظهور و توکلی، ۱۳۸۱) و رجالی (رجالی و مستأجران، ۱۳۹۱) به ترتیب ۵۵ و ۵۷ درصد

دانشجویان نگرش مذهبی قوی داشتند. این موضوع را می‌توان ناشی از حاکم بودن ارزش‌های دینی و فلسفی اعتقادی حاکم بر جامعه اسلامی و زمینه‌های فرهنگی جامعه نسبت داد. اما با این وجود هنوز تا رسیدن به سطح کاملاً مطلوب فاصله وجود دارد که می‌تواند از طرق مختلف مانند والدین، روحانیون، اساتید، رسانه‌های جمعی و انجام فعالیت‌های گروهی مذهبی در دانشگاه انجام پذیرد.

طبق نتایج به دست آمده میانگین نمره نگرش دختران در مقایسه با پسران بالاتر بود که از نظر آماری معنادار تلقی می‌شود و با نتایج مطالعه زکوی (۱۳۸۷)، صادقی (۱۳۸۹) همسویی نشان می‌دهد و با نتایج مطالعه کشفی (۱۳۹۴) و صحرانیان (۱۳۹۰) ناهمسو بود. نکته مهمی را که باید درباره پژوهش‌هایی که در زمینه تفاوت‌های دو جنس در مورد مذهب انجام شده‌اند، بیان کرد، این است که حجم مطالعاتی که بین دو جنس در این زمینه تفاوت یافته‌اند، بسیار بیشتر از مطالعاتی است که چنین تفاوتی را نیافته‌اند. یعنی تفاوت زنان و مردان از نظر نگرش‌های مذهبی و بیشتر بودن گرایش زنان به مذهب این مسأله را امری جهانی تلقی کرده‌اند که در تفاوت‌های زیستی زنان و مردان ریشه دارد. با وجود این به نظر می‌رسد مسئولان بخش فرهنگی دانشکده باید در زمینه ارتقاء نگرش مذهبی دانشجویان به ویژه پسران توجه بیشتری نمایند.

نتایج این پژوهش بیانگر اختلاف معنی‌دار بین نگرش مذهبی در رشته‌های مختلف تحصیلی است و با نتایج مطالعه زکوی (۱۳۸۷)، رجالی و مستأجران (۱۳۹۱) همخوانی دارد. همچنین میانگین نمره نگرش مذهبی در بین سنین مختلف اختلاف معنی‌داری را نشان داد که با افزایش سن، نمره نگرش مذهبی بالاتر رفته است. این بخش نیز با نتایج مطالعه رجالی و مستأجران (۱۳۹۱) همسو بود و با نتایج مطالعه کشفی (۱۳۹۴) ناهمسو بود.

گرایش به دین و دینداری با افزایش سن عمیق‌تر می‌شود. افراد پس از طی دوره کودکی و رسیدن به مرحله‌ای که در آن از لحاظ فکری عمیق‌تر می‌شوند و مسائل مختلف معنوی گستره ذهن آنان را دربر می‌گیرد، در پی یافتن پاسخ برای سؤالات گسترده خود هستند. توجه به سؤالات مختلف جوانان و یافتن پاسخی مناسب برای آنها از این جهت دارای اهمیت است که اگر جوانان جوابی مناسب برای سؤالات خود نیابند، از دین رویگردان شده، شاید به بی

دینی گرایش یابند، اما اگر به سؤالات دینی نوجوانان پاسخی صحیح و مناسب داده شود، دین در پیکره زندگی آنان جایگاه مناسبی می‌یابد.

مطالعه حاضر بین نگرش مذهبی کل و وضعیت تأهل اختلاف معناداری نشان داد که با نتایج مطالعه رجالی و مستأجران (۱۳۹۱) همسو بود و با نتایج مطالعه خدایاری فرد (۱۳۸۶)، کشفی (۱۳۹۴) و زکوی (۱۳۸۷) ناهمسو بود. در این مطالعه، افراد متأهل، نمره نگرش مذهبی بالاتری نسبت به مجردها داشتند. بنابراین ازدواج و تشکیل خانواده و پیوندهای اجتماعی جدید در قالب خانواده می‌تواند به تقویت دینداری در جامعه کمک کند. از آن جایی که دو عامل مذهب و خانواده ارزش‌های مشابهی را مورد تأکید قرار می‌دهند، و برای تقویت اجتماعی شدن به هم وابسته هستند، پژوهشگران رابطه‌ای نزدیک بین آن دو را پیش‌بینی می‌کنند. از این‌رو رابطه مذهب و تأهل و تشکیل خانواده را می‌توان رابطه‌ای اثرگذار و اثرپذیر در نظر گرفت.

از محدودیت‌های این مطالعه می‌توان به استفاده از روش پژوهش کمی و تفاوت‌های فرهنگی و مذهبی جامعه ایران و جوامع دیگر اشاره کرد که منجر به تفاوت‌هایی در نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش‌های مشابه داخلی در قسمت بحث و نتیجه‌گیری و بخصوص در قسمت ارائه مطالعات همسو و ناهمسو ایجاد می‌کرد.

اعتقادات مذهبی و نگرش‌های توحیدی، عامل‌هایی هستند که می‌توانند دیدگاه و درک افراد را از مشکلات زندگی تغییر داده و در بسیاری از موارد راه عبور از آن‌ها را آسان‌تر کنند. نگرش مذهبی افراد می‌تواند روی سلامت آن‌ها تأثیرگذار باشد. با وجود این که ایران جامعه‌ای در حال گذار است و مشکلات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی موجود به نظر می‌رسد موجب تضعیف نگرش نسبت به دین و مذهب در جوانان شده باشد. نتایج این مطالعه نگرش مذهبی قوی در دانشجویان را نشان داد. با توجه به اینکه نوجوانی و جوانی دوره حساس شخصیتی یک فرد است آنچه مهم است توجه به این نکته است که در طی این سال‌ها، اغلب نوجوانان و جوانان خصلت اطاعت کورکورانه از عقاید و آموخته‌های خود را از دست می‌دهند. آنان در این سن به دنبال نوعی وظیفه‌مندی برای زندگی خود هستند. در این سن، نوجوانان و جوانان دچار نوعی شک مذهبی می‌شوند. روحیه کنجکاو و حقیقت

طلب جوان دوست دارد هر چه را تا به آن روز برایش تلقین شده به دیده تردید بنگرد. بنابراین توجه به سؤالات مختلف نوجوانان و یافتن پاسخی مناسب برای آنها از این جهت دارای اهمیت است که اگر نوجوانان جوابی مناسب برای سؤالات خود نیابند، از دین زده شده و شاید به کجروی‌های دینی گرایش یابند، اما اگر به سؤالات دینی نوجوانان پاسخ صحیحی و مناسبی داده شود، دین در پیکره زندگی آنان جای مناسبی می‌یابد. در پایان انجام مطالعات مداخله‌ای در زمینه عوامل مؤثر بر رفتار و عملکرد مذهبی دانشجویان پیشنهاد می‌شود.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله نویسندگان این مقاله، مراتب سپاس و تشکر خود را از این معاونت محترم آموزشی و دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد تقدیم می‌دارند.

منابع و مآخذ:

- امینی، محمد (۱۳۹۵)، بررسی و ارزیابی نگرش مذهبی دانشجویان دانشگاه آزاد خرم‌آباد، اخلاق، شماره ۴۵: ۱۶۷-۱۹۰.
- بشیریان، سعید؛ ساعتی، محمدحسن و براتی، مجید (۱۳۹۷)، ارتباط نگرش مذهبی و سلامت روانی دانشجویان دانشگاه‌های شهر همدان، تربت حیدریه، شماره ۱: ۱۶۵-۱۶۰.
- بهادری، فاطمه، (۱۳۹۵)، مقایسه نگرش مذهبی، ادراک استرس و سلامت روان در دانشجویان سیگاری و غیرسیگاری، چهارمین همایش علمی پژوهشی علوم تربیتی و روانشناسی.
- خدایاری فرد، محمد؛ شهابی، روح‌الله؛ اکبری، سعید (۱۳۸۶)، رابطه نگرش مذهبی با رضایتمندی زناشویی در دانشجویان متأهل، خانواده پژوهی، شماره ۱۰: ۲۹-۳۵.
- رجالی، مهری، مستأجران، مهناز (۱۳۹۱)، بررسی وضعیت نگرش مذهبی دانشجویان دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، تحقیقات نظام سلامت، شماره ۲۵: ۳۵-۱۰.
- زکوی، محمد (۱۳۸۷)، بررسی نگرش مذهبی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مازندران در سال تحصیلی ۸۶-۱۳۸۵، علوم پزشکی مازندران، شماره ۶۶: ۱۹۷-۱۸۹.
- صادقی، محمدرضا؛ باقرزاده، رحیم و حق‌شناس، محمدرضا (۱۳۸۹)، وضعیت نگرش مذهبی و سلامت روان در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مازندران، علوم پزشکی مازندران، شماره ۷۵: ۷۱-۷۵.
- صالحی، ایرج؛ مسلمان، مهسا (۱۳۹۴)، رابطه نگرش مذهبی با افسردگی اضطراب و استرس در دانشجویان دانشگاه گیلان، دین و سلامت، شماره ۱: ۶۴-۵۷.

- صحرائیان، علی (۱۳۹۰)، رابطه نگرش مذهبی و شادکامی در دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز، *افق دانش*، شماره ۱: ۸-۱.
- ظهور، علیرضا؛ توکلی، علی (۱۳۸۱)، وضعیت نگرش مذهبی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمان، *ارمغان دانش*، شماره ۲۸: ۳۶-۳۰.
- عسگری، پرویز؛ صفرزاده، سحر (۱۳۹۶)، رابطه نگرش مذهبی، بهزیستی روان شناختی و افسردگی با عملکرد تحصیلی دانشجویان، *دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی*، شماره ۵۱: ۹۲-۹۹.
- کاظمیان، کبری (۱۳۸۸)، بررسی رابطه نگرش مذهبی با شادکامی و سلامت روانی دانشجویان دختر و پسر دانشگاه آزاد اسلامی واحد بهبهان، *روان‌شناسی و دین*، شماره ۴: ۱۷۵-۱۴۷.
- ناصری، میلاد؛ کاوه، فرزانه؛ ربانی، علی (۱۳۹۵)، مطالعه چگونگی نگرش دانشجویان به دین، *جامعه‌شناسی کاربردی*، شماره ۲۷: ۱۷۴-۱۶۵.
- یزدخواستی، فاضل؛ احمدی فروشانی، حبیب (۱۳۹۵)، مدل علی رابطه بین نگرش مذهبی، شادی، لذت و سلامت روان در دانشجویان، *مجله مطالعات روان‌شناسی تربیتی*، شماره ۲۲: ۱۷۶-۱۵۷.

- Galea, M. (2008). The impact of child abuse on the psycho-spiritual and religious status of Maltese college students. *Pastoral Psychology*. 5:147-159.
- Francis, L.J. and Kay, W.K. (1984). Attitude towards religion: definition, measurement and evaluation. *British Journal of Educational Studies*. 1: 45-50.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱۲۷

سال اول، شماره ۲
تابستان ۱۳۹۸

Evaluation of Religious Status of New Students of Shahid Sadoughi University of Medical Sciences, Yazd

Ameneh Marzban, Azadeh Nadjarzadeh

Abstract

Youth in every society are pioneers in embracing cultural change and life patterns. Research has shown that the status of religiosity has a profound effect on all aspects of human life. The purpose of this study was to evaluate the religiosity of new students of Shahid Sadoughi University of Medical Sciences in Yazd. This is a descriptive cross-sectional study that was performed on 180 new students in the Faculty of Health in September 2016. Data were collected using standard religious attitude questionnaire and analyzed by independent t-test and one-way ANOVA. The participants were 36% male and 64% female. The mean and standard deviation of the total religiosity score for the studied students was 486.41 ± 51.36 . The mean scores of religious attitudes of boys and girls were 459.32 ± 45.21 and 493.50 ± 48.14 , respectively. There was also a significant relationship between variables of sex, age and field of study with religious attitude ($P < 0.05$). It is recommended to strengthen religious attractions by organizing educational, religious and cultural programs to promote students' religious attitudes.

Keywords: Attitude, Religion, Students, Religion